

Vuggestue vs. dagpleje?

– en tvivlsom analyse

Af Peter Allerup, Aarhus Universitet
og Niels Glavind, Bureau 2000

Indhold

Indhold	2
Vuggestue vs. dagpleje – en tvivlsom analyse	3
En registeranalyse	5
Uforståeligt valg af variable	6
Næsten 20 år gamle tal	9

Politisk ansvarlig: Jakob Sølvhøj
Redaktion: Birgit Stechmann
Layout: Joe Anderson
Produktion: Pjec1heden og FOAs Trykkeri.

Vuggestue vs. dagpleje – en tvivlsom analyse

Under overskriften “Vuggestuen er bedst” offentliggjorde BUPL i efteråret 2013 forskningsrapporten “Effekter af daginstitutionstilbud.” Der er imidlertid ikke statistisk belæg for rapportens konklusioner.

Af Peter Allerup, Aarhus Universitet og Niels Glavind, Bureau 2000

De første leveårs betydning for personens senere udvikling er de senere år blevet mere og mere anerkendt. Bedst kendt er nobelpristageren James Heckmanns påvisning af, at en god indsats i den tidlige barndom også er fornuftig set ud fra et økonomisk synspunkt. For jo senere i barndommen, man sætter ind i forhold til en problematisk udvikling, jo sværere – og dyrere – bliver det senere at rette op på den. Det er desværre endnu ikke en dagsorden, der for alvor er slået igennem i dansk politik.

Ser man på de vigtigste politiske initiativer [fx 2020-planen]¹ starter indsatsen for en bedre uddannelse således i folkeskolen og fortsætter med ungdomsuddannelserne. Men ved festlige lejligheder nævnes også, at daginstitutionerne må ses som en del af den samlede uddannelse, og at man skal øge indsatsen for de børn fra ressourcetsvage hjem i tilbud til børn under skolealderen. Dog uden at der følger ressourcer med.

Men i kommunerne lægges der politik. Der spares penge. KORA har netop offentliggjort en rapport, der viser et standardfald (forstået som voksenterimer pr. barn) i vuggestuer og børnehaver på 6-7 procent fra 2007-12 – et fald, som ligger i forlængelse af flere års nedgang.² Og så sker der en omlægning af dagplejepladser til pladser i daginstitutioner. I perioden 2007 steg antallet af 0-2-årige i vuggestuer/vuggestuegrupper således fra 62.514 til 73.694 børn. Omvendt faldt antallet af 0-2-årige i dagpleje fra 65.495 til 46.284 børn. Denne udvikling synes at fortsætte.

I flere kommuner henviser man bl.a. til, at forskningen viser, at daginstitutioner er bedst for børnene. Denne opfattelse har fået vind i sejlene med en

Citat

Peter Allerup og
Niels Glavind

Det burde nok fra starten have vakt undren, at man ved hjælp af statistik mener sig i stand til at kunne forudsige én fælles virkning 12-13 år senere af 1-1 ½ års forskel i pasning af børn i 0-2-års alderen, på børnenes karakterer i 9. klasse.

¹ Se “Danmark i arbejde – udfordringer for dansk økonomi frem mod 2020”, s. 95, hvor der står: “I folkeskolen dannes fundamentet for al videre uddannelse”. 2012.

² Personale og børn i kommunernes dagtilbud, KORA 2014.

Citat

Peter Allerup og
Niels Glavind

Efter at have studeret den endelige rapport nærmere og haft en mindre korrespondance med de to forskere, er det vores opfattelse, at analysen har så mange svagheder, at der ikke er statistisk belæg for dens konklusioner.

analyse gennemført af to professorer fra Aarhus Universitet, Nabanita Datta Gupta og Marianne Simonsen, hvis konklusion er, at børn der har gået i vuggestue klarer sig bedre senere i skolen end børn, der har gået i dagpleje. En foreløbig rapport blev offentliggjort i efteråret 2013 af BUPL, som har finansieret analysen. En mere fyldig analyse kom i januar i år.³

Problemet er, at analysen har så mange svagheder, at der ikke er statistisk belæg for dens konklusioner.

Det burde nok fra starten have vakt undren, at man ved hjælp af statistik mener sig i stand til at kunne forudsige én fælles virkning 12-13 år senere af 1-1 ½ års forskel i pasning af børn i 0-2-års alderen, på børnenes karakterer i 9. klasse. Denne kraft i forudsigeligheden burde kalde på andre typer af overvejelser end kort at konkludere, at vuggestuen giver dygtigere børn end dagplejen – når man vurderer det ud fra 9. klasses karakterer.

Vores forundring blev styrket af, at de to forskere i en tidligere undersøgelse fra 2010⁴ ikke fandt nogen væsentlig effekt af henholdsvis dagpleje og vuggestue på, hvordan børnene senere klarede sig, når man tog højde for social og familiemæssig baggrund. Denne tidligere analyse byggede på Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse. Den inddrog ikke skolekarakterer [de forelå endnu ikke for denne børneårgang], men en række andre forhold omkring børnenes formåen, blandt andet om de vurderes at være gode til dansk og matematik. Desuden så man på risikoadfærd [havde børnene prøvet at ryge/drikke].

De to grupper af børn, der ifølge Datta Gupta og Simonsen syntes at klare sig nogenlunde lige godt i 11-12-års alderen, viser pludselig markante forskelle, når de når til 9. klasse. Hvordan kan det være?

Efter at have studeret den endelige rapport nærmere og haft en mindre korrespondance med de to forskere, er det vores opfattelse, at analysen har så mange svagheder, at der ikke er statistisk belæg for dens konklusioner.

³ Datta Gupta og Simonsen. *Academic Performance and type of Early Childhood Care*. 2014.

⁴ *Where to put the kids? Effects of Type of Non-parental Child Care on Pre-teen Skills and Risky Behavior*. Working Paper fra CSER – Center for Strategical Educational Research ved Aarhus Universitet. Et nyt center finansieret af Trygfonden. 2010.

En registeranalyse

Datta Guptas og Simonsens nye analyse er en såkaldt registeranalyse. De to professorer har fået Danmarks Statistik til at gennemføre en registersamkørsel med data fra børn født i 1994/95. I det anonymiserede datasæt, man herefter har kigget på, kan man bl.a. se hvilken type pasning, børnene har haft i ca. 2-års alderen, hvilke skolekarakterer de har fået i 9. klasse, og om de er begyndt på en erhvervsuddannelse. Hertil kommer en række oplysninger om forældres status i 1994: Indkomst, uddannelse, eventuelle arbejdsløshedsperioder og alder. Endelig har Datta Gupta og Simonsen benyttet nogle data, de har fået fra Bureau 2000 om eventuel institutionsgaranti i kommunen.

Når man skal gennemføre en analyse af denne karakter, gør man to ting:

- dels ser man på, om de to grupper (dagplejebørn og daginstitutionsbørn) klarer sig forskelligt, fx med hensyn til skolekarakterer senere i livet.
- dels ser man, om forskellen helt eller delvist kan forklares ud fra en forskellig baggrund, fx forskelligt uddannelsesniveau hos forældrene. Med andre ord: Hvis der er forskelle mellem dagplejebørn og vuggestuebørn med hensyn til senere skolekarakterer, må man undersøge, om disse forskelle kan hænge sammen med, at dagplejebørn og vuggestuebørn har forældre med forskellig baggrund. For så kan det være, at det i virkeligheden er forældrenes baggrund – og ikke om børnene går i dagpleje eller vuggestue – der spiller ind.

I praksis sætter man alle data ind i et statistikprogram, som så fortæller én, hvad der har betydning for skolekarakterer, når man tager højde for den ene eller den anden baggrundsvariabel – og for dem alle sammen.

Det siger sig selv, at analysens værdi afhænger af, om de baggrundsvariable, man vælger:

- 1) kan tænkes at have betydning for resultatet (her skolekarakterer)
- 2) er baggrundsvariable, hvor de to grupper faktisk er forskellige
- 3) er de vigtigste variable, der kan tænkes at have betydning.

Det sidste er naturligvis i praksis svært, bl.a. fordi der er en masse vigtige oplysninger, man ikke kan finde registerdata for, fx familiens opdragelsesmønster og kvaliteten i den enkelte institution/det enkelte dagplejehjem. Det er en svaghed ved enhver registeranalyse, og derfor kan registeranalyser kun give et fingerpeg om de sammenhænge, der er i virkeligheden. Men man kan søge at få de mest oplagte baggrundsforhold med.

Citat

Peter Allerup og
Niels Glavind

Der er en masse vigtige oplysninger, man ikke kan finde registerdata for, fx familiens opdragelsesmønster og kvaliteten i den enkelte institution/det enkelte dagplejehjem.

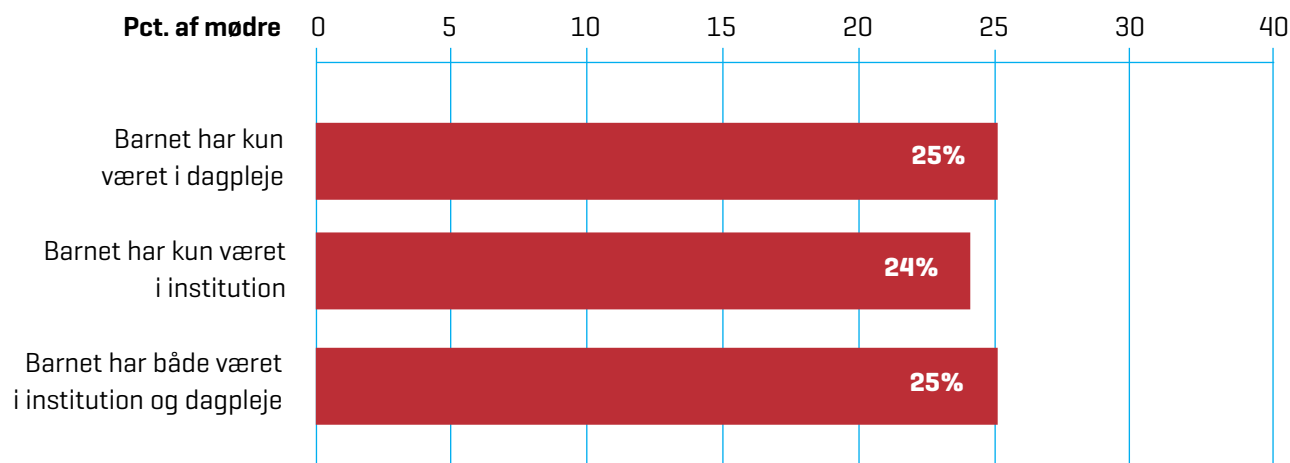
Uforståeligt valg af variable

Her springer det i øjnene, at de variable, Datta Gupta og Simonsen har valgt, er nogle, hvor der er en meget lille forskel på dagplejebørn og institutionsbørn. Det gælder fx barnets fødselsvægt og længde ved fødslen. Men det gælder, ifølge deres analyse, også en helt central variabel som forældrenes uddannelsesbaggrund.

Den baggrundsvariabel Datta Gupta og Simonsen her tager med er spørgsmålet, om forældrene har en uddannelse ud over grundskoleuddannelsen. Som det fremgår af figur 1, er det et punkt, hvor der ingen nævneværdig forskel er på dagpleje- og vuggestuemødres uddannelsesniveau:

Figur 1

Hvor stor en del af mødrene har ingen uddannelse?

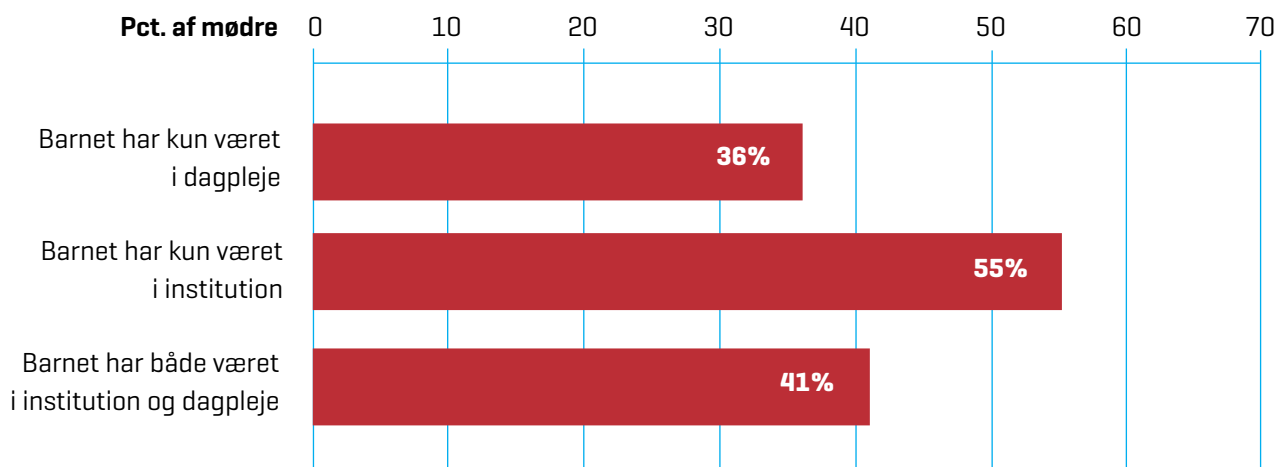

Kilde: Bureau 2000 kørler på SFI's forløbsundersøgelse 'Årgang 95', hvor 6.000 børn født i 1995 og deres familier er fulgt.

Derimod er der en markant forskel i andelen med en videregående uddannelse, men den har Datta Gupta og Simonsen ikke inddraget, jf. figur 2. Det er ret uforståeligt.

Figur 2

Hvor stor en del af de uddannede mødre har en videregående uddannelse?

Kilde: Bureau 2000 kørser på SFI's forløbsundersøgelse 'Årgang 95', hvor 6.000 børn født i 1995 og deres familier er fulgt.

Datta Gupta og Simonsen påviser selv, at modellen er utilstrækkelig. Den overordnede model har lave forklaringsgrader⁵, men man bruger den til at levere marginalt signifikante variable. Det er noget rod, og man burde have gennemført andre typer af statistiske analyser, hvori man fx effektivt kunne have kontrolleret for angiveligt betydende variable, som ikke i denne analyse er medtaget, fx børnenes socioøkonomiske baggrund.

Forældrenes uddannelsesbaggrund spiller en rolle på to måder. Dels direkte ved, at fx børn af akademikere (i gennemsnit, naturligvis – ikke med slavisk lovmæssighed) får mere støtte og stimulation hjemmefra end børn af ikke-akademikere. Dels indirekte ved, at børn, der kommer i skole med mange veluddannede forældre, får undervisning på et højere niveau og ansøres til at søge videre i uddannelsessystemet.

I 2002-2004 fik et barn, hvis forældre ikke havde nogen uddannelse ud over folkeskolen, i gennemsnit 7,55 ved folkeskolens afgangsprøve (den gamle karakterskala). Men hvis barnet var i en skole, hvor under 20 pct. af de andre børns forældre havde en videregående uddannelse, var karaktergennem-

⁵ R^2 og overordnede F-tests for samlet model, der viser, at der ingen model er.

Citat

Peter Allerup og
Niels Glavind

Det kan ikke vides, om en analyse, hvor man faktisk inddrog relevante baggrundsvARIABLE, ville nå frem til, at der var forskelle i skolekarakterer, når man sammenligner dagplejebørn med vuggestuebørn.

snittet kun 7,36. Var barnet derimod i en skole med mere end 80 pct. børn af forældre med en videregående uddannelse, var gennemsnittet 8,12. Hele uddannelsesmiljøet omkring barnet spiller således en rolle.⁶

Denne sammenhæng kunne man i nogen grad have opfanget, hvis forskerne havde inddraget sammensætningen på den enkelte skole eller en geografisk baggrundsvariabel – fx forskellige kommunetyper (uddannelsesniveaue er jo forskelligt i by og på land]. Det har man ikke gjort.

Man risikerer dermed at overse en velkendt fælde ved analyserne, som består i, at når man ikke aktivt inddrager forældrenes socioøkonomiske baggrund, ser man mønstre som fejlfortolkes. Fx ligger det socioøkonomiske niveau i små kommuner ofte lavere end tilsvarende fra store kommuner, med den konsekvens (af den såkaldte 'negative sociale arv'), at elevpræstationerne forventes at ligge lavere i de små kommuner.

Derimod har Datta Gupta og Simonsen inddraget en variabel, som man har fået fra Bureau 2000 vedrørende en såkaldt institutionsgaranti. Denne tillægges stor betydning i deres analyse. Det er imidlertid helt usandsynligt, at denne variabel skulle kunne spille nogen rolle, da den slet ikke vedrører den aldersgruppe, analysen drejer sig om, nemlig de 0-2-årige. Variablen handler om, hvorvidt 3-årige børn i midten af 90'erne kunne regne med børnehavplads, når de flyttede til en kommune.

Det kan ikke vides, om en analyse, hvor man faktisk inddrog relevante baggrundsvARIABLE, ville nå frem til, at der var forskelle i skolekarakterer, når man sammenligner dagplejebørn med vuggestuebørn.

De påpegede karakterforskelle mellem vuggestue- og dagplejebørn ved 9. klasses afgangsprøve er i øvrigt små, når man kender den baggrund, som karaktererne gives på. Den påpegede forskel i dansk læsning kan man få frem ved mange andre grupperinger af eleverne, og signifikansen skyldes hovedsageligt de mange observationer. Forfatterens forståelse for en tilsvarende manglende signifikant forskel i faget matematik, skyldes en decideret fejlagtig henvisning til, at elever i de små klasser ikke lærer matematik i matematiktimerne, men mest er optaget af 'socialisation og sprogtilegnelse'.

⁶ Niels Glavind: *Skoler og karakterer – effektivitet og klassekammerateffekt. AERAadet, 2005. Kan downloades fra Bureau 2000s hjemmeside.*

Næsten 20 år gamle tal

En yderligere afgørende svaghed – ud over det statistiske – er naturligvis, at analysen er gennemført med udgangspunkt i data fra slutningen af 90'erne. Siden da er der sket en udvikling af dagplejen, bl.a. i form af flere legestuer og øgede krav til udvælgelse af dagplejere. Omvendt er der sket et drastisk fald i personalenormeringen i vuggestuer og en forøgelse af den tid, der bruges til andet arbejde end arbejdet i børnegrupperne. Det betyder, at der er klart mindre tid til en tæt voksenkontakt i vuggestuerne, end der var tidligere.

Men selv om forfatterne fremhæver betydningen af at frembringe kvalitativ fremfor kvantitativ evidens [”quality rather than quantity” p 5]⁷, er der intet sted i deres rapport fremført indholdsrelaterede argumenter for påstanden om kvalitetsforskellen mellem de to tilbud til børnene (altså ’hvad’ er det, som i de to tilbud afstedkommer de observerede forskelle i dansk læsning). Det gør det endnu sværere at overføre analysens resultater til nutidens virkelighed.

Hidtidig kvalitativ forskning peger i retning af, at vuggestuer og dagplejer har hver deres styrker og svagheder. Forskere har besøgt vuggestuer og fundet eksempler på, at børnene ikke bliver set og hørt på den måde, som er så vigtig for denne aldersgruppe (men også eksempler på det modsatte). Det kan modvirkes gennem en bedre personalenormering og en god pædagogisk ledelse, hvor man konsekvent prioriterer, at det enkelte barn får respons.

I dagplejen søger man at sikre, at børnene får den rette opmærksomhed og stimulation gennem regelmæssig supervision af erfarne pædagoger. Men nogle steder er dette tilbud sparsomt. Og nogle steder kan det også skorte på udfordringer for fx de større børn, hvis der ikke er legestuer og en passende aldersfordeling blandt børnene.

Mange børn begynder i børnehave uden at være rigtig klare til at klare børnehavens udfordringer. Det gælder både børn, der kommer fra vuggestuer, og børn, der har gået i dagpleje. Det er rigtig skidt for børnene, og det er som nævnt dyrt for samfundet på længere sigt. Der er brug for en diskussion om, hvordan vi imødegår dette problem, både i vuggestuer og i dagplejen.

Den diskussion afspores, hvis man bare påstår, at den ene pasningsform er bedre end den anden. Og det bliver faktisk værre, når der ikke er belæg for at sige det – som det er tilfældet med Datta Gupta og Simonsens rapport.

Citat

Peter Allerup og
Niels Glavind

En yderligere afgørende svaghed – ud over det statistiske – er naturligvis, at analysen er gennemført med udgangspunkt i data fra slutningen af 90'erne.

⁷ Datta Gupta og Simonsen. *Academic Performance and type of Early Childhood Care*. 2014.

Vuggestue vs. dagpleje?

– en tvivlsom analyse

Under overskriften "Vuggestuen er bedst" offentliggjorde BUPL i efteråret 2013 "Effekter af daginstitutionstilbud" en foreløbig rapport, udarbejdet af professorerne Nabanita Datta Gupta og Marianne Simonsen – begge forskere fra Institut for Økonomi på Aarhus Universitet. Den endelige rapport blev offentliggjort i januar 2014.

I denne artikel konkluderer professor i matematisk statistik Peter Allerup fra Institut for Uddannelse og Pædagogik på Aarhus Universitet, samt Niels Glavind analytiker og direktør i Bureau 2000, at Datta Gupta og Simonsens analyse har så mange svagheder, at der ikke er statistisk belæg for dens konklusioner.

Staunings Plads 1-3
1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26
www.foa.dk

Pædagogisk Sektor

FOA er Danmarks tredjestørste fagforening. Siden 1899 har vi kæmpet for bedre løn- og arbejdsforhold til vore medlemmer. Hovedopgaven er at indgå overenskomster, som sikrer en god løn samt moderne og ordnede arbejdsvilkår. Det er FOA, der aftaler din løn, dine tillæg, din arbejdstid, din pension, dine barselsregler, dine ferieregler og dine muligheder for uddannelse. Vores opgave er også at slås for din tryghed – og at udvikle din og vores faglighed på det pædagogiske område, så velfærden og gode arbejdspladser går hånd i hånd.